

Kopecký, Milan

Европейская поэзия XVII века

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1980, vol. 29, iss. D27, pp. 174-175

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108731>

Access Date: 03. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

mládež i od četby pro dospělé do pozdější nebo nyníjší četby intencionální. Nepřetržitý pohyb mezi těmito oblastmi si vynutil i zařazení některých spisovatelů s tvorbou napsanou pro dospělé (jako byl Čechov, Turgeněv aj.), zejména spisů, v nichž vystupují mladí hrdinové.

V první části knihy je literatura pro mládež sledována v historickém vývoji od počátků dětského čtení (nebo lépe vnímání či recipování literární tvorby) ve středověku a renesanci — i se zřetelem k vlivům žánrově bohaté lidové slovesnosti — přes klasicismus a osvícenství, romantismus a realismus až k literatuře moderny a novodobých literárních směrů. Každý tento celek má přehledný úvod, po němž následují výklady o jednotlivých spisovatelích a jejich dílech pro mládež; na začátku každého výkladu se nachází petitivní charakteristika celé tvorby určitého spisovatele. Klátik se ve svých přehledech a charakteristikách většinou dobře zhostil nelehké úlohy, přičemž usílil o stručné vyjádření mu asi nedovolovalo uvádět různé typologické vazby a analogie. Stupeň zdařilosti jeho práce byl ovšem závislý i na syntetických spisech, z nichž čerpal a jež určují také obsah druhé části jeho knihy (jejich seznam je na str. 303). Do kapitoly o literatuře socialistických zemí by podle mého soudu mělo být zařazeno též poučení o současné slovenské a české literatuře pro mládež. Zřetel k našemu kulturnímu prostředí se jistě mohl projevit i v jiných směrech, např. zaznamenáním našich překladů ze světové literatury tam, kde se o určitém díle píše. Tyto bibliografické zmínky by hlavně v první části ukázaly, jak mnoho děl světové literatury stalo se v překladech součástí našich literatur, a dokonce v nich vytvářelo nebo spoluvytvářelo určitou linii četby. Poznámkový aparát byl vůbec opomenut: odborná díla nebo jména badatelů (srov. např. V. Šklovskij u Doylea na str. 127) se uvádějí bez příslušného bibliografického odkazu.

Přes naše připomínky zůstává faktem, že spis tohoto typu je potřebný, i když neobsáhl „světovou literaturu pro mládež“, ale spíše jen vybrané kapitoly o světové četbě mládeže a o současné zahraniční literatuře pro mládež.

Milan Kopecký

Европейская поэзия XVII века. Издательство „Художественная литература“, Москва 1977, 927 stran.

Tento obširný výbor, vydaný jako 41. svazek I. série široce založené knižnice Библиотека всемирной литературы, podává v ruském překladu ukázky z barokní, klasicistní i pololidové literatury 17. století. V abecedním pořádku je tu vybrána produkce počínaje albánskou a konče švédskou. Už to je značným přínosem, protože obvyklá škála podobných výborů je rozšířena o ukázky z národních literatur méně často překládaných. Samozřejmě sem byly pojaty i ukázky z poezie slovanských národů, a to z poezie dalmatské (Paskoje Primović, Horacije Mažibradić, Stjepo Djurdjević, Mehmed, Muhamed Hevaji Uskufi, Ivan Gundulić, Ivan Bunić, Junije Palmotić, Vladislav Menčetić, Antun Gledjević, Ignjat Djurdjević a básně neznámého autora), polské (Daniel Naborowski, Hieronim Morsztyn, Samuel Twardowski, Szymon Zimorowic, Krzysztof Opaliński, Jan Andrzej Morsztyn, Zbigniew Morsztyn, Wacław Potocki, Wespazjan Kochoński a Stanisław Herakliusz Lubomirski), české (Šimon Lomnický z Budče, Mikuláš Dačický z Heslova, Jan Amos Komenský, Adam Michna z Otradovic, Václav František Kocmánek, Felix Kadlinský, Bedřich Bridel a Václav Jan Rosa) a slovenské (Eliáš Láni, Peter Benický, Štefan Pilárik a Daniel Horčička-Sinapius). Je to tedy reprezentativní výběr z bohaté a rozvětvené tvorby jednoho století, zvoleného za vývojový celek. Na sestavení výběru a překladech se podílela řada odborníků a básníků — výběr z poezie dalmatské provedl A. Romaněnko, překládali ji A. Revič, V. Korčagin, V. Zajcev a N. Stefanovič, výběr z poezie polské B. Stachejev, překladatelem byl A. Eppel a ukázky z české a slovenské poezie vybrala I. Ivanovová, překlady s výjimkou jedné básně (totiž v případě Moudrosti Š. Lomnického byl převzat starší překlad N. Berga z r. 1871) pořídil J. Vronskij.

Pozoruhodná je úvodní studie J. Vippera Poezija barokko i klasicizma. Autor v ní především vysvětluje příčiny podceňování barokní a klasicistní poezie a dále vysvětluje (zprvu v širokých záběrech, poté v určitém teritoriu) politickou a hospodářskou situaci, z níž tato poezie vyrůstá. Autorovi se daří vystihnout specifické rysy tvorby 17. století v konfrontaci s předchozí renesancí a s následujícími osvícenstvím. Zvláště cenné je úsilí o rozlišení baroka od klasicismu, zejména v literatuře francouzské. Pokud jde o baroko, je zdůrazněna správná teze, že baroko jako umělecký směr není jevem pouze katolickým, ale i protestantským. Vipper ukazuje široké rozpětí tvorby od pesimismu po optimismus,

od mysticismu k přitakání životu, od tendencí harmonizujících po tendence kritické a satirické (v souvislosti s částí francouzské poezie pracuje na str. 15 s termínem „vol'nodumnyj variant barokko“, v souvislosti s Miltonovým Ztraceným rájem pak na str. 17 s termínem „baročnaja romantika“).

Za překlady následuje poznámkový aparát, obsahující údaje biografické a bibliografické i věcné vysvětlivky, v různé míře podrobné a výstižné (srov. na str. 885, kde se Labyrint Komenského přifazuje k jeho filozofické a pedagogické tvorbě jako umělecké dílo napsané latinsky). Prameny sloužící jako předlohy k překladům uváděny nejsou. Poznámkovou pasáž o dalmatské poezii napsal A. Romaněnko, o polské B. Stachejev a o české i slovenské poezii I. Ivanovová.

Jako celek jde o dílo obdivuhodné svým rozsahem, širí záběru, nákladem (303 000 výtisků) a hlavně odvahou odstraňovat předsudky o literárním baroku a o ostatní soudobé poezii. A z tohoto hlediska je to dílo hodné následování.

Milan Kopecký

Формирование национальных культур в странах центральной и юго-восточной Европы. Москва 1977, 330 stran.

Početný tým pracovníků Ústavu slavistiky a balkanistiky AV SSSR v Moskvě již v četných pracích osvědčil svůj komplexní přístup ke studiu otázek slovanského nebo balkánského literárního vývoje v různých obdobích. K nim patří i nejnovější sborník, v němž se zkoumá proces formování národních kultur (přitom pod pojmem kultura zahrnují autoři literaturu, ideologii, všechny ostatní druhy umění apod.) u slovanských a balkánských národů v období přechodu od feudalismu ke kapitalismu (poslední desetiletí 18.—70. léta 19. století).

Sborník obsahuje celkem 36 statí (z nichž některé jsou kolektivní) a je rozdělen na tři části: v první z nich jsou práce věnované metodologické a obecně teoretické problematice studia ideologických, sociálně politických a kulturně historických procesů, zatímco v dalších dvou částech se věnuje pozornost konkrétním otázkám formování národních kultur národů střední a jihovýchodní Evropy.

Přední světový slavista D. F. Markov v obecně pojatém příspěvku zdůrazňuje nutnost zkoumání obecného a zvláštního v národních kulturách bez absolutizace toho či onoho momentu. Je pro to, abychom opakovanost nechápali jako kopírování, nýbrž jako zákonitý proces vzniku shodných tendencí a přitom abychom měli na zřeteli četné společné rysy při vytváření novodobých národů (např. slovanských), které podmínily rozvoj typologicky shodných jevů.

Metodologicky v mnohém přínosná je stať V. I. Zlydněva, založená na materiálu národů střední a jihovýchodní Evropy v období tzv. národního obrození. Zkoumá vztah mezi osvětlovým hnutím a národní ideologií a poukazuje na to, že bude užitečné sledovat dynamiku počátků a rozvoje uměleckého myšlení ve všech oblastech národní kultury. Uvádí některé základní faktory, jež hrály důležitou úlohu při formování národní kultury v období obrození (upevnění národního vědomí, první podoby spisovných jazyků, návrat k tradicím staroslověnštiny, myšlenka slovanské sounáležitosti, lidová slovesnost aj.).

Zásadní metodologické otázky nastoluje ve své stati V. A. Djakov, který sleduje sociální obsah a periodizaci tzv. období národního obrození národů střední a jihovýchodní Evropy a ukazuje na cesty dalšího výzkumu. Podle Djakova je nezbytné zkoumat jednak vzájemné vztahy uvedeného období k podobné epoše v západní Evropě, jednak specifiky a vnitřní periodizaci národního obrození v zemích zkoumaného středojihovýchodoevropského prostoru. Přínos stati A. S. Myl'nikova, v níž rozebírá úlohu kultury při formování národního vědomí národů střední a jihovýchodní Evropy, spočívá v tom, že syntetizuje dosavadní výsledky v bádání o struktuře kultury mnohonárodnostních států a ukazuje na základní komponenty (etnické, sociálně třídni, státoprávní, regionální, konfesionální).

Jazyka jako jednoho z hlavních faktorů národního obrození si všímá ve svém příspěvku S. B. Bernštejn. Podtrhuje nutnost srovnávacího studia vytvářejících se slovanských spisovných jazyků, které by mělo odhalit shody a rozdíly v jejich strukturách i různou hodnotu geneticky stejných prvků a vzájemný vztah stylů a žánrů.

Typologický přístup k problematice osvícenství jako počáteční fáze vytváření národních kultur prosazuje ve svém článku I. A. Bogdanovová. Ukazuje na různé chápání tohoto období u jednotlivých národů střední a jihovýchodní Evropy, na jeho nedostatečné chronologické vymezení, vnitřní periodizaci, na obsah a místo v dějinách toho či onoho etnika.